

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Rekreasyonel Bir Faaliyet Olarak Bisiklet Turizmi: Hatay Bisiklet Yolu ve Çevresi Üzerine Bir Değerlendirme

Eşref AY, Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, e-posta: esrefay@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4092-6425>

Melik Onur GÜZEL, Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, e-posta: melikonur@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6540-0131>

Öz

Bu araştırmada rekreasyonel bir faaliyet olarak bisiklet turizmi ele alınmış, dünyanın en uzun ve kesintisiz bisiklet yollarından biri olan Hatay bisiklet yolu ve çevresi bisiklet turizmi kapsamında incelenmiştir. Önemli bir turizm potansiyeline sahip olan bölgenin bisiklet turizmi açısından daha verimli bir şekilde kullanılabilmesi amacıyla SWOT analizi yapılmış ve bisiklet turizmine entegre olabilecek bölgedeki diğer rekreasyonel turizm türleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda araştırmacılar tarafından çalışma alanında aralıklı olarak gözlem yapılmıştır. Ayrıca, ilgili bisiklet yolunu deneyimlemiş kişiler tarafından çekilen ve uluslararası erişimi olan sosyal paylaşım sitesi Youtube'da yayımlanmış vloglar izlenerek doküman analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda bölgenin bisiklet turizmi açısından güçlü yönleri ve fırsatlara sahip olduğu görülse de bölgede bisiklet turizmi ile entegre olabilecek rekreasyonel turizm türlerinin yeterli düzeyde değerlendirilemediği ve bisiklet yolu ile çevresinde çeşitli eksiklikler olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda bölgede bisiklet turizmi ve mevcut turizm potansiyelinin etkinliğini artırılabilmesi, zayıf yönleri ile tehditlerin etkisinin azaltılabilmesi amacıyla çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Bisiklet Turizmi, Hatay Bisiklet Yolu, SWOT Analizi.

Makale Gönderme Tarihi: 09.07.2021

Makale Kabul Tarihi: 01.10.2021

Önerilen Atf:

Ay, E. ve Güzel, M. O. (2021). Rekreasyonel Bir Faaliyet Olarak Bisiklet Turizmi: Hatay Bisiklet Yolu ve Çevresi Üzerine Bir Değerlendirme, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(10): 972-988.

Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences

2021, 4(10): 972-988. DOI:10.26677/TR1010.2021.856

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Bicycle Tourism as a Recreational Activity: An Evaluation of Hatay Bike Path and Its Environment

Eşref AY, Ph.D. Student, Anadolu University, Social Sciences Institute, Eskişehir, e-mail: esrefay@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4092-6425>

Melik Onur GÜZEL, Ph.D. Student, Anadolu University, Social Sciences Institute, Eskişehir, e-mail: melikonur@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6540-0131>

Abstract

In this study, cycling tourism as a recreational activity was handled, and the Hatay bike path, which is one of the longest and uninterrupted bike paths in the world, and its surroundings were examined within the scope of bicycle tourism. In order to use the region, which has an important tourism potential, more efficiently in terms of bicycle tourism, SWOT analysis was made and other recreational tourism types in the region that could be integrated into bicycle tourism were evaluated. In this context, observations were made intermittently in the study area by the researchers. In addition, document analysis was carried out by watching vlogs taken by people who have experienced the relevant bike path and published on the social networking site YouTube, which has international access. As a result of the analysis made, although it is seen that the region has strengths and opportunities in terms of bicycle tourism, it has been determined that the recreational tourism types that can be integrated with bicycle tourism in the region cannot be evaluated sufficiently and there are various deficiencies in the bike path and its surroundings. As a result of the research, various suggestions were offered in order to increase the efficiency of bicycle tourism and the current tourism potential in the region and to reduce the effects of weaknesses and threats.

Keywords: Recreation, Bicycle Tourism, Hatay Bike Path, SWOT Analysis.

Received: 09.07.2021

Accepted: 01.10.2021

Suggested Citation:

Ay, E. and Güzel, M. O. (2021). Bicycle Tourism as a Recreational Activity: An Evaluation of Hatay Bike Path and Its Environment, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 4(10): 972-988.

GİRİŞ

Endüstri Devrimi ile insanların iş yaşamlarında ve günlük yaşam standartlarında köklü değişiklikler meydana gelmiştir (Ören ve Yüksel, 2012). Özellikle çalışma saatlerinde düzenlemeye gidilmesi ve mesai sürelerinin kısalmasıyla boş zaman kavramının ortaya çıktığı görülmektedir (Akoğlan Kozak, 2017). Buradan hareketle, rekreasyonel faaliyetlerin insanlar arasında yaygınlaştığını söylemek mümkündür (Can, 2015). Bireyin işten arta kalan zamanlarını değerlendirme şeklinin iş performansını etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Bu etkinin fark edilmesiyle iş verenler tarafından da çalışanların boş zaman etkinliklerine yönlendirildiği görülmektedir (Mercanoğlu ve Şimşek, 2021).

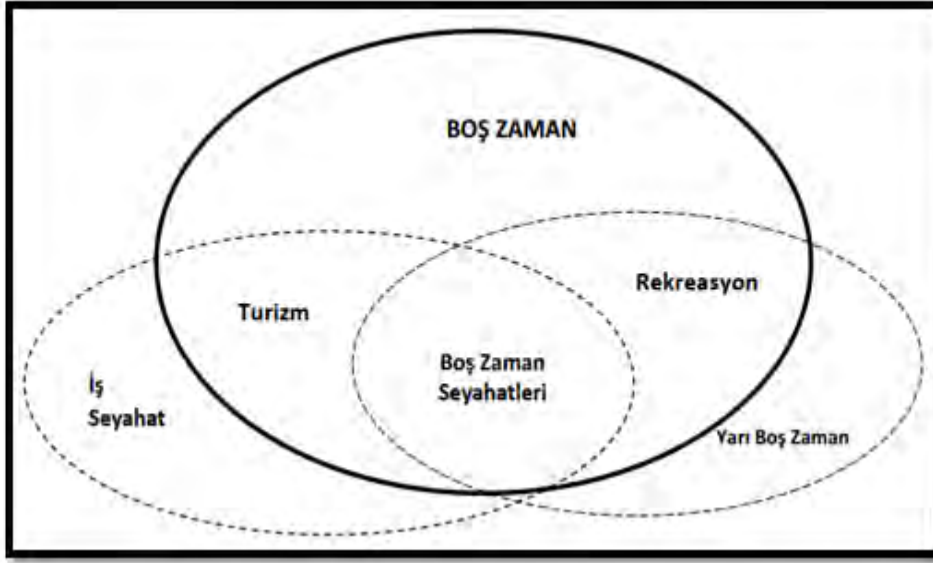
Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de rekreasyonel etkinliklere katılım oranı her geçen gün artmaktadır. Türkiye açık veya kapalı alan, bireysel veya grup, aktif veya pasif ve birçok farklı sınıftan rekreasyonel etkinliğe hizmet edebilecek kaynaklara sahiptir. Ortak kaynakları kullanıyor olmalarından dolayı turizm faaliyetleri rekreasyonel faaliyetlerle iç içe geçmiştir (Yerlisu Lapa vd., 2018). Bu çalışmada, son dönemde gerçekleştirilen altyapı yatırımlarının da katkısı ile katılımın her geçen gün arttığı bisiklet sporu, turizm bağlamında ele alınıp değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda bu araştırma Hatay’da bisiklet turizminin gelişimini ortaya koyan ilk araştırmalardan biridir. Araştırma bu açıdan ele alındığında Hatay bölgesinde bisiklet turizminin ve bu turizm türü ile entegre olabilecek rekreasyonel turizm faaliyetlerinin ele alınmasından dolayı önem arz etmektedir.

Hatay ili, dört mevsim turizm hareketlerinin gerçekleştiği özel bir konuma sahiptir. Kültür turizminden gastronomi turizmine, macera turizminden agro turizme, kıyı turizminden sağlık turizmine ve daha birçok turizm türüne ev sahipliği yapan Hatay, son yıllardaki hamleleriyle ülke turizm gelirlerinden en fazla payı alan şehirlerden birisi olmayı hedeflemektedir. Bu nedenle özel ilgi turizminin bölgedeki gelişimine de önem verildiği görülmektedir. Bölgede, Samandağ (Çevlik) – Arsuz (Kale) ilçelerini birbirine bağlayan kıyı şeridi boyunca uzanan yeni yol üzerinde dünyanın en uzun bisiklet yollarından birisi yapılmıştır. Rekreasyonel bir faaliyet olan bisikletçiliğe ilgi duyan katılımcılar için bu bölge yeni bir çekim merkezi haline almıştır. Bu araştırma ile Hatay’da hizmete açılan bisiklet yolunun ve çevresinin rekreasyonel bir faaliyet olan bisiklet turizmi kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Belirlenen çalışma alanında bisiklet turizminin gelişimi sonucunda bisiklet yolu ile çevresine yönelik SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan bisiklet yolunun bulunduğu bölgede bisiklet turizmi ile entegre olabilecek diğer rekreasyonel turizm faaliyetleri de değerlendirilerek ortaya konulmuştur. Araştırmada ilk olarak turizm ve rekreasyon ilişkisi ortaya konulmuş, daha sonra bisiklet turizmi ve gelişimine yönelik bilgiler verilmiştir. Araştırmanın diğer bölümlerinde ise yöntem ile çalışma alanı ile ilgili bilgiler sunulmuş, Hatay’da bisiklet turizmi ve entegre olabilecek diğer rekreasyonel faaliyetler ele alınmıştır. Son bölümde de bulgular, tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

TURİZM ve REKREASYON

Rekreasyon kavramı genellikle “boş zaman” ile karıştırılmaktadır. Kelime olarak Latince yenilenmek, tazelenmek ve sağlığı tekrar kazanma anlamına gelen “recreatio” kelimesinden türetilen rekreasyon (Munusturlar, 2016: 11), insanların boş zamanlarında yaşamlarını zenginleştiren zevk ve tatmin amaçlı yapılan faaliyetleri ifade etmektedir (Bammel ve Burrus-Bammel, 1982). Alanyazında rekreasyonun boş zaman etkinliklerinin bir bölümünü temsil ettiği konusunda genel bir fikir birliği olmasına rağmen bu bölümün hangisi olduğu konusunda fikir ayrılıkları vardır. Pigram (1983: 3), rekreasyonu boş zamanlarda zevk ve tatmin için isteyerek

gönüllü olarak katılan aktivite olarak kabul ederken; McCormack (1971: 171) rekreasyonun sosyal bir kontrol sistemi olduğunu ve bütün sosyal kontrol sistemleri gibi bir dereceye kadar manipülatif, zorlayıcı ve öğretici olduğunu söylemektedir. Günümüzde ise kavramın tanımı ve kapsamı genişlemektedir. Bu bağlamda rekreasyon boş zaman içerisinde bireysel ya da grup şeklinde gerçekleşen eğlenceli, katılımcıya anlık tatmin duygusu veren ve etkinlik sonucunda kişinin tazelenmesini sağlayan faaliyetler olarak ifade edilebilmektedir (Taştan, 2020: 2). Kişilerin gönüllü olarak katılarak gerçekleştirdikleri faaliyetler rekreasyon kapsamına girmektedir. Kişinin bu faaliyetlere katılımı aktif veya pasif olabileceği gibi bireysel veya grup halinde gerçekleştirilen eğlence, spor, gezi gibi faaliyetlere katılım şeklinde de gerçekleşebilmektedir. Rekreasyonel faaliyetlere katılım kişiye haz vererek huzur ve mutluluk hissini yaşamasını sağlamaktadır. Ayrıca kişide psikolojik dengenin oluşmasını sağlamakta fiziksel ve mental kondisyon oluşturmada ve özgürlük hissi uyandırmaktadır (Büyükşalvarcı vd., 2018: 114-115).

Şekil 1. Turizm, Rekreasyon ve Boş Zaman İlişkisi

Kaynak: İskender (2019: 56).

Rekreasyonun tanımındaki birçok ifadenin turizmin tanımı ile kesişiyor olması rekreasyon ve turizm arasında yakın bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Turizm multidisipliner bir alandır ve birçok alanla ilişkili olduğu gibi rekreasyonla da ilişkisi bulunmaktadır. Her ikisinin de tanımında geçen "boş zaman" ifadesi aralarındaki en önemli benzerliktir (Pashlı ve Çelikkanat Pashlı, 2019: 11). Tüm rekreasyon faaliyetleri boş zamanda gerçekleşmektedir ve bu nedenle turizm de bir tür rekreasyondur. Ancak, turizm rekreasyon faaliyetlerinin tümünü kapsarken rekreasyon turizmin özelliklerinin tamamına sahip değildir (Akoğlan Kozak, 2017). Kraus (1998) turizmdeki "kâr amacı gütmeye" eğiliminden dolayı turizmi ticari rekreasyon türlerinin içerisinde kabul etmektedir. Bu iki kavram sıklıkla aynı kaynaklardan yararlanmaktadır. İlgili faaliyetleri gerçekleştirenlerde benzer etkilerin olduğu gözlemlenmektedir (Öztürk, 2018: 38). Her ne kadar bu iki kavram birbirleriyle benzer özelliklere sahip olsalar da ayrıştıkları noktalar da bulunmaktadır. Gerçekleştirildikleri zaman bakımından ele alındıklarında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Rekreasyon gün içinde kısa zamanlarda gerçekleştirilen etkinlikleri kapsarken turizm hareketleri uzun süreli olabilmektedir. Ayrıca, rekreasyona ayrılan zamanda süreklilik söz konusu iken turizme ayrılan zaman süreklilik arz etmemektedir (Akoğlan Kozak, 2017). Turizm olayı büyük bir satın alma faaliyetini kapsamaktadır. Kişinin turizm hareketlerine

katılması için sürekli yaşadığı yerin dışına çıkması gerekmektedir. Ancak rekreasyonel faaliyetler kişinin evinde ya da yakın çevresinde gerçekleşebilmektedir. Turizm hareketleri bu bağlamda ele alındığında, kişilerin günlük yaşamını sürdürdüğü yerde gerçekleştirilmesi mümkün değildir. (Paslı ve Çelikkanat Paslı, 2019: 12). Amaçları bakımından da turizm ve rekreasyonun farklılaştığı görülmektedir. Rekreasyona katılımın amacı, kişilerin günlük uğraşlardan uzaklaşarak zihinsel bir tazelenme yaşamasıdır. Böylece iş ve günlük uğraşlardaki performansın artırılması hedeflenmektedir. Turizm hareketlerine katılımın amacı ise sosyal etkileşimde bulunmaktır. Ancak bu etkileşimde oluşturulan ilişkilerin mesafeli ve kısa süreli olduğu gözlemlenmektedir (Özdemir vd., 2016: 373).

Bisiklet Turizmi

Bisiklet ile turizm arasındaki köklü bağlar, motorlu taşıtların seri üretiminden önce demiryolu ile birlikte ulaşımın birincil yönünü oluşturmaktaydı (Lamount, 2014: 2) Yakın dönemde ise bisikletin turizm, eğlence, spor, rekreasyon ve sürdürülebilirlik ile ilişkisi araştırmacılar tarafından fark edilmeye başlandıktan sonra bisiklet turizmine yönelik çeşitli konularda araştırmalar yapılmıştır (Ritchie, 1998; Heesch vd., 2012; Gazzola vd., 2018; Nilson, 2019). Günümüzde Aşan ve Akoğlan Kozak (2015) tarafından “postmodern turizm paradigması kapsamında ortaya çıkan özel ilgi turizminin bir türü” olarak adlandırılan bisiklet turizmini Ritchie vd., (2010) “bir bisiklet etkinliğini izlemeyi veya katılmayı veya bağımsız veya organize bisiklet turlarına katılmayı içeren turizmi ifade eder” şeklinde tanımlarken, Lumsdon (2000) ise “bir günlük veya yarı günlük geziden uzun mesafeli bir tur tatiline kadar uzanan rekreasyonel bisiklet aktiviteleri” olarak açıklamaktadır. Temel bileşen, bisiklete binmenin ziyaretçi tarafından bir gezi ya da tatilin ayrılmaz bir parçası, yani boş zamanları artırmanın olumlu bir yolu olarak algılanmasıdır. Kirliliğin ve trafik sıkışıklığının azaltılmasında önemli katkıda bulunmasından dolayı bisiklet turizmi, sürdürülebilir bir turizm türü olarak da kabul edilebilmektedir. Katılımcılarına daha iyi sağlık ya da kültürel ve boş zaman ziyaretleri yoluyla kişisel değerlendirme gibi bazı faydalar sağlayabilmektedir. Diğer taraftan bisiklet turizmi ile çevreyi ve kültürel mirası koruyan yerel işletmeleri de teşvik ederek ziyaret edilen toplumların refahının artırmasını sağlamaktadır (Neves ve Esperança, 2012: 191).

60’lı ve 70’li yıllarda kitle turizmi ile oluşan güneş, kum ve dinlenme talebi 90’lı yıllara gelindiğinde yerini daha çeşitli tatil arayışlarına bırakmıştır. Değişen talepler, turist tipleri ve çeşitlenen turizm türleri karşısında gezginler farklı aktivitelere ilgi göstermeye başlamıştır. (Simonsen vd., 1998: 39). Öyle ki son yıllarda kitle turizminin yarattığı sosyal ve çevresel sonuçlar klasik, standartlaştırılmış tatilden farklı benzersiz bir karaktere sahip deneyimsel ve duygusal tatiller için artan bir talebin oluşmasına sebep olmuştur. Turistler artık boş zaman, manzara ve öğrenme yönünde deneyimler peşinde koşan birer gezgin olarak görülmeye başlanmıştır (Gazzola vd., 2018). Bisiklet turizmi de birçok yönden bu talepleri karşılayabilen bir tatili meydana getirmektedir (Simonsen vd., 1998: 39).

İlk zamanlarda kırsal odaklı olan bisiklet faaliyeti ilerleyen dönemlerde Avrupa ve Amerika’da eğlence amaçlı faaliyet haline gelmiştir (Jamieson, 2015). Bu turizm türüne artan ilgi ile birlikte Avrupa ülkeleri arasında yaşanan rekabet diğer bölgelerde de yaygınlaşarak coğrafi avantaja, doğal ve kültürel zenginliklere sahip olan destinasyonlarda da gelişim göstermiş, Avrupa ve Amerika’dan sonra Asya’da da ilerleme kaydetmiştir (Duran vd., 2018). Nitekim 2012 yılında Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan bir araştırmada bisiklet turizminin değeri ve hacmine yönelik tahminler yapılmış ve Avrupa’da yıllık değeri 44 milyar avroyu aşan yaklaşık 2.295 milyar yurt içi ve yurt dışı bisiklet turizmi gezisinin olduğu belirtilmiştir. Gecelik bisikletle gelen turist sayısı 20,4 milyon olup, yılda ortalama 9 milyar avro harcadıkları ifade edilmiştir (Weston vd., 2012).

Diğer taraftan Outdoor Industry Association (2017) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada bisiklet aktivitesi katılımcılarının “gezi ile ilgili” satışlara (bisiklet turizmi) 83 milyar dolar harcadığı belirlenmiştir. Bu araştırmada perakende harcamanın ise 97 milyar dolar olduğu belirtilerek bisiklet rekreasyonu harcamalarının da 848 bin iş imkânı yaratılmasına katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Bisikletlerin boş zaman, eğlence ve turizm için kullanımı dünya çapında artması ile birlikte destinasyon planlayıcıları ve politikacıları bisikletle ilgili altyapıyı finanse etmeye, planlamaya ve geliştirmeye ve turizmi teşvik etmeye yönelmiştir. Bu kapsamda çeşitli bölgelerde bisiklet gezilerine ve turlarına olan talebin artırılması amacıyla bisiklet parkurları ve rotaları inşa edilmiştir (Lee, 2014). Ancak bisikleti bir turistik faaliyet olarak geliştirebilmek için belirli rotalara özgü yerine getirilmesi gereken tamamlayıcı ihtiyaçlar vardır. Güzergaha özel ihtiyaçlar; sessiz, düşük trafikli yollar veya yalnızca motorsuz kullanıma uygun arazi yolları içeren güvenli, kullanışlı ve çekici rotaları içermektedir (Pratte, 2006: 64). Dünya’da artan bisiklet yolları ve rotalarının yanında Türkiye’de de benzer bir gelişimin olduğunu belirtmek mümkün görünmektedir. Türkiye’nin keşfedilmeyi bekleyen yemeklere, plajlara, engebeli dağlara ve ilginç şehirlere sahip olması sebebiyle uzun zamandır dünya çapında bisiklet turları yapan insanlar için popüler bir durak haline gelmiştir. Türkiye’yi bisikletle ziyaret etmek için birçok sebebin olması, ülkede bisiklet yollarının geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu gereklilik ekonomik, sosyal, kültürel faydaların yanı sıra sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasında önemli rol oynamaktadır. Gazzola vd., (2018) kitle turizmi ile karakterize edilmeyen alanlarda bisiklet turizminin geliştirilmesinin ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda faydalı olacağını ifade etmiştir. Türkiye de dünya çapında ilginin giderek artış gösterdiği bisiklet turizminden fayda sağlayabilmek amacıyla yeni bisiklet yolları oluşturmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Hatay’ın Samandağ ve Arsuz ilçelerini birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan 25 km. uzunluğundaki bisiklet yoludur.

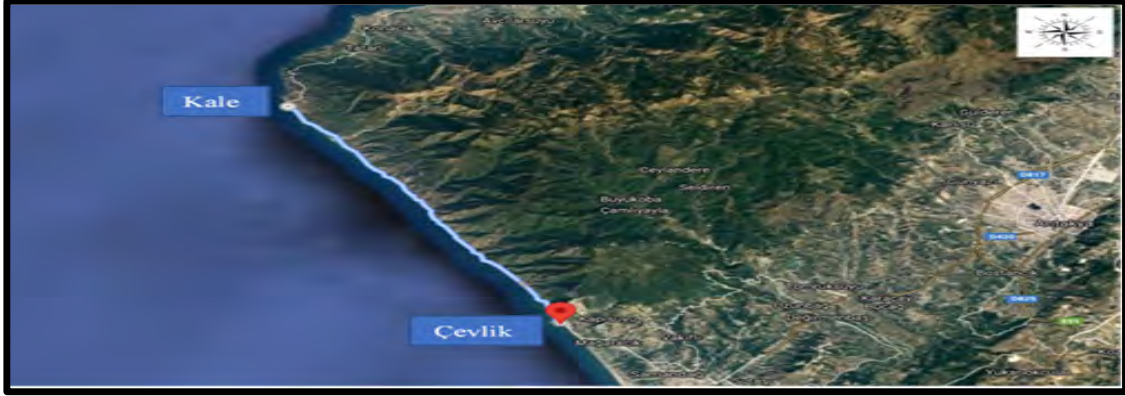
YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Baltacı, 2019). Bu kapsamda veri toplama yöntemi olarak gözlem ve doküman analizi tercih edilmiştir. Gözlem; belli bir kimse, yer, olay, nesne ve duruma ilişkin bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakıştır. Araştırmacı herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa gözlem yöntemini kullanabilmektedir. Doküman analizi ise, gözlem görüşme gibi nitel veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanıldığında veri çeşitlemesi sağlayarak araştırmanın geçerliliğine katkı sağlamaktadır. Doküman analizinde görsellik sağlayan filmler, videolar ve fotoğraflar da sıklıkla kullanılmaktadır (Kuzu, 2013). İhtiyaç duyulan verilerin elde edilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından çalışma alanında 2021 yılı içerisinde belirli zamanlarda aralıklı olarak gözlemler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ilgili bisiklet yolunu deneyimlemiş kişiler tarafından çekilen ve uluslararası erişimi olan sosyal paylaşım sitesi YouTube’da yayımlanmış toplam süresi 248 dakika olan 24 adet vlog (video blog) izlenerek doküman analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu videolar belirlenirken ilgili sitede; “Hatay bisiklet yolu, Samandağ bisiklet yolu, Arsuz bisiklet yolu, en uzun bisiklet yolu” anahtar kelimeleriyle arama yapılmıştır. Bu aramalar yalnızca Türkçe dilinde gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde başarılı olabilmek için araştırmacının iyi not alma işlemini bilmesi, ilke ve tekniklerine hâkim olması gerekmektedir (Karasar, 2018). Bu

doğrultuda hem yapılan yerinde gözlemlerden hem de vlogların taranmasından elde edilen veriler amaca uygunluklarına, alındıkları kaynaktaki anlamlarını yansıtabilmelerine ve gerçeğe uygunluklarına göre tasnif edilmiş ve gerekli notlar tutularak veriler derlenmiştir. Ayrıca, çalışmaya katkı sağlayacak her türlü bilimsel dokümandan da yararlanılmıştır. Derlenen veriler SWOT analizi yöntemiyle ele alınmış, ilgili bisiklet yolunun bulunduğu lokasyonun turizm bağlamında güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu fırsatlar ve tehditler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Alanı

Samandağ (Çevlik) - Arsuz (Kale) ilçelerini birbirine bağlayan yeni yol üzerine yapılan bisiklet yolu ve yakın çevresi araştırmanın çalışma alanını meydana getirmektedir. Karayolu ve buna paralel olarak yapılan bisiklet yolu 2020 yılı temmuz ayında hizmete açılmış ve bölgede bisiklet turizminin gelişmesi yönünde adımlar atılmıştır. Çevlik ile Kale bölgeleri arasında 25.340 km uzunluğundaki karayolunun taban alanı da 10.30 m. genişliktedir (www.hatay.gov.tr). Yolun denize yakın kısmında taşıt yolu ile aynı kotta birbirlerinden bariyerler ile ayrılmış bisiklet yolu bulunmaktadır. Bu bisiklet yolu tek parça 25 km. olmak üzere dünyanın en uzun bisiklet yollarından biridir (Bkz. Şekil 2).

Şekil 2. Hatay Bisiklet Yolu

Araştırma yapılan bölgede (bisiklet yolu ile yolun birbirine bağladığı destinasyonlar) bisiklet turizminin gelişiminin yanı sıra farklı turizm türlerini görebilmek mümkündür. Bölgede kıyı turizmi, doğa ve spor turizmi, gastronomi turizmi, kültür turizmi, kamp/karavan turizmi, sualtı dalış turizmi, kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı faaliyetleri de yapılabilmektedir. Diğer bir ifade ile bölgeye bisiklet amaçlı gelen ziyaretçiler diğer turizm faaliyetlerine de katılabilmektedir.

Resim 1. Bisiklet Yolu

Resim 2. Bisiklet Yolu

BULGULAR

Çalışma alanı, sahip olduğu coğrafi yapı ve iklim özellikleri bakımından kıyı turizminin yanı sıra çeşitli turizm türlerine hizmet edebilecek bir yapıdadır. Ancak, bölgede deniz-kum-güneş turizmi haricinde alternatif turizm potansiyelinin tam anlamıyla kullanılmadığı ifade edilebilir. Diğer bir ifade ile bölgenin sahip olduğu kaynaklar politika, planlama ve imaj eksikliği gibi sebeplerle turistik bir ürün olarak istenilen düzeyde turizme entegre edilememiştir. Ancak bölgede alternatif turizm türlerini görebilmek mümkündür. Araştırmacılar tarafından yapılan gözlemler ve konuya ilişkin daha önce yapılmış diğer araştırmalardan (Güreş ve Akgül, 2010; Kaymaz ve Özşahin, 2013; Sunar vd., 2018; Büyüksalvarcı ve Eren, 2019) elde edilen veriler doğrultusunda bölgede gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilme potansiyeli olan rekreasyonel turizm faaliyetleri şunlardır:

Yüzme

Hatay'da Samandağ ve Arsuz kıyı turizmi bakımından önemli merkezlerdendir. Her iki ilçenin kıyılarının özellikleri bakımından turizme uygun olması sebebiyle ziyaretçiler yüzme faaliyetlerini gerçekleştirebilmektedir. Ancak her iki bölge kıyısındaki çevre düzenlemesindeki yetersizlikler ve kirlilik turizm açısından sorun teşkil etmektedir.

Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Zorlu arazi ve iklim koşullarında uygulanan, özel ekipman, giysi ve yiyecek gerektiren, risk, tehlike ve vahşi yaşam çağrışımları içeren bir macera turizmi biçimidir (Rózycki ve Dryglas, 2014: 24). Klasik doğa yürüyüşü ise doğada bir noktadan başka bir noktaya varmak amacıyla yapılabilen ve genellikle hafif tempolu, doğa sporlarının en hafiflerinden biri olan sportif bir yürüyüştür (Derman, 2018: 431).

Hatay'ın sahip olduğu dağlar hem yüksekliği hem de doğal özellikleri açısından doğa yürüyüşüne oldukça elverişlidir. Çalışma alanı çevresinde amatör ya da profesyonel gruplarca gerçekleştirilen doğa gezileri Çevlik-Yoğunluk ve Arsuz-Kale Köyü rotalarında yapılabilmektedir. Belirlenen rota ve yürüyüş alanlarının altyapı olanaklarındaki aksaklıklar ve bunların tanıtımının tam anlamıyla yapılamamış olması bu alandaki genel eksikliklerdir.

Kampçılık

Çadır ve karavan gibi alternatif konaklama imkanlarıyla gerçekleştirilen ve çadırların kurulması ve karavanların park edilmesi ile temel ihtiyaçların karşılanmasına olanak veren kampçılık, genellikle doğa temelli bir turizm türü olarak değerlendirilmektedir (Şengel vd., 2020). Arsuz ve Çevlik bölgesinde var olan koylar ve mesire alanları bu bölgede kampçılık faaliyetlerinin yapılmasına fırsat tanımaktadır. Ancak kampçılık, bölgenin henüz tam keşfedilmemiş olması nedeniyle ziyaretçiler tarafından daha az tercih edilen bir faaliyet durumundadır.

Su Altı Dalışı ve Su Sporları

Su altı dalış turizmi; su altı dünyasında flora, fauna ve arkeolojik kültürel varlıkları görmek, filme almak ve sportif balık avı amacıyla gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalış ile birlikte bölgede konaklama hizmeti alınan turizm çeşidini ifade eder (Yaşar, 2011: 36). Çalışma alanında bisikletli ziyaretçinin katılabileceği su altı dalış faaliyetleri bulunmaktadır. Özellikle Samandağ, Çevlik ve Arsuz bölgesinde sualtı dalışı yapılabilmektedir. Nitekim bu bölgede yapılan dalışlar esnasında da Büyük Mağara sualtı mağarası keşfedilmiştir. Bu durum araştırma

alanının doğal kaynaklar açısından zengin bir bölge ve sualtı dalışı için çok önemli çekiciliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Su sporları ise doğal ve yapay su kaynaklarının hammadde olarak kullanıldığı suya dayalı faaliyetlerdir (Uyrun, 2020). Çalışma alanında Arsuz bölgesinde kano faaliyetleri yapılabilmektedir. Ancak bölgenin kıyı kapasitesi düşünüldüğünde hem su altı dalışı hem de su sporlarına yönelik faaliyetlerin yeterli düzeyde gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Bölgenin bu konuda yüksek potansiyele sahip olması sebebiyle bölgenin bir politika ve planlama ihtiyacının olduğu söylenebilir.

Yamaç Paraşütü

Yamaç paraşütü, eğimli ve yüksek bir tepeden paraşüt açık olarak koşularak havalanılan (Sunar vd., 2018) heyecan verici bir hava aktivitesi türüdür (Ayazlar, 2015: 792). Çevlik ve Arsuz bölgesinin yamaç paraşütü potansiyeli oldukça yüksektir. Bölgede bisikletli ziyaretçilerin katılabileceği önemli faaliyetlerden birisidir. Özellikle Çevlik bölgesinde ziyaretçiler yamaç paraşütü faaliyetlerine katılabilmektedir. Ancak Sunar ve diğerlerinin (2018) yaptığı araştırmada yamaç paraşütü yapılan yerlerde alt yapının eksik, yamaç paraşütü yapılacak alanlara ulaşmanın güç ve yamaç paraşütü eğitimi için alanın yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Kuş Gözlemciliği (Ornitoturizm)

Kuş gözlemciliği, kuşları doğal ortamlarında gözleme ve tanımlama faaliyeti olduğu gibi fiziksel aktiviteler içermesi nedeniyle de doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur (Özer, 2021: 38). Hatay'ın kuşların göç yolları üzerinde olması sebebiyle bu bölgede çeşitli türden kuşu görmek mümkündür. Nitekim araştırma alanı dikkate alındığında Çevlik bölgesi ile Samandağ Milleyha Kuş Cenneti kuş gözlemciliği yapılabilecek alanlardır. Çeşit bakımından 272 kuş türünün olduğu bu bölgede avcılığın artması ve bölgeye hafriyat dökülmesi bölgeyi tehdit eden olumsuz durumlardır.

Sportif Olta Balıkçılığı

Doğa ile iç içe olan bölgelerde, ticari amaç güdülmeyen hoşça vakit geçirmek amacıyla orman içi akarsu ve göllerde sportif olarak yapılan balık tutma faaliyetleri olarak ifade edilmektedir (İstanbulu Dinçer vd., 2017: 40). Hatay'da rekreasyonel amaçlı sportif olta balıkçılığı yapılabilmektedir. Samandağ, Arsuz ve Çevlik'te sportif olta balıkçılığı yapılabilecek akarsular, gölet ve barajlar bulunmaktadır. Bu kapsamda çalışma alanındaki bu faaliyet alternatif bir rekreasyon aktivitesi türünü oluşturmaktadır. Bölgede gerçekleşen bu sportif rekreasyonel faaliyetlerin nerelerde yapılabileceğine yönelik planlama ve bilgi eksikliği olduğu söylenebilir.

Kültürel Gezi ve Faaliyetler

Genellikle bir bölgede yaşayan insan grubuna özgü somut özelliklerin gerçek bir ortamda deneyimlenmesi amacıyla yapılan bu seyahatler (Bahçe, 2009) kültür turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Çalışma alanında Çevlik bölgesinde yer alan Titus Tüneli ile Beşikli Mağara önemli kültürel çekiciliklerdir. Bölgede turizmin çeşitlendirilmesi açısından önem arz eden bu çekicilikler, bisiklet turizmi ile entegre olabilecek en önemli turistik ürünleridir. Bölgeye gelen ziyaretçilerin bu zenginlikleri tahrip ettiği görülmektedir. Bu tarihi yapıların daha dikkatli

korunması turizmin sürdürülebilirliği için de önem arz etmektedir. Diğer taraftan kültürel faaliyet kapsamında yapılabilecek bir diğer rekreatif hareket gastronomi üzerinedir. Hatay gastronomi turizmi kapsamında sahip olduğu değerler bakımından ülkedeki önemli noktalardan birisi konumundadır. Ancak araştırma alanının yerel turistik yiyecek ve içeceklerini daha iyi yansıtabilecek kaliteli yiyecek-içecek işletmelerine ihtiyacı olduğunu söylemek mümkündür.

Bisiklet Yolu ve Çevresinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi

SWOT analizi (güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler) yeni bir teknik olmamasına karşın turizm planlaması da dahil olmak üzere iş ve planlama dünyasında yaygın olarak kullanılan bir değerlendirme yöntemidir (Collins-Kreiner ve Wall, 2007). Bu analiz karar vericilerin en iyi stratejiyi bulmasını kolaylaştırarak sistemin güçlü yönlerini en üst düzeye çıkarmak ve zayıf yönlerini en aza indirmek için genellikle sistem içerisindeki güçlü ve zayıf yönlerin yanı sıra dış çevreden gelebilecek fırsat ve tehditleri ortaya koymaktadır (Wang vd., 2015). Bu kapsamda araştırma alanı olan bisiklet yolu ve çevresinde gelişmelerin tespiti ve mevcut durumunun takibini yapabilmek amacıyla bu analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada Hatay bisiklet yolu ve çevresi olmak üzere bir değerlendirme yapılmıştır. Bisiklet turizminin bölgedeki gelişimine yönelik Samandağ (Çevlik) ile Arsuz (Kale) arasındaki bisiklet yolu bir SWOT analizi ile incelenmiştir. Bölgenin bisiklet yolu ve çevresine ilişkin güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditlere ilişkin elde edilen veriler şu şekilde belirtilebilir:

Güçlü Yönleri

1. Bisiklet yolu bölgedeki bisiklet turizmini geliştirmesiyle yeni bir sürdürülebilir rekreasyonel faaliyetin ortaya çıkması.
2. Bisiklet yolunun bölgede tek olması.
3. Dünyanın tek parça en uzun yollarından biri olması.
4. Bisiklet yolunun turistik bir bölgede yer alması.
5. Sahip olduğu özellikleri ile bisiklet ziyaretçilerini tatmin etmesi.
6. Bölgenin farklı yerlerinde de bisiklet turizminin gelişime açık olması.
7. Bölgede farklı rekreasyonel faaliyetlerin de yapılıyor olması.
8. Bölgede bisiklet turizmi ile entegre olabilecek diğer turizm türlerinin de (yamaç paraşütü, doğa ve spor turizmi, kıyı turizmi, kültür turizmi vb.) var olması.

Zayıf Yönleri

1. Bisiklet yolunun Bisiklet Yolları Yönetmeliği'nde belirtilen ölçülere ve kriterlere tam anlamıyla uygun olmaması.
2. Bisiklet yolu ile taşıt yolu arasındaki emniyet mesafesinin yetersiz olması.
3. Bisiklet yolunda bir takım güvenlik zafiyetlerinin olması.
4. Bisiklet yolu boyunca güvenlik kameralarının olmaması.
5. Bisiklet yolu ve çevresinde işaretleme ve levhaların eksikliği.

6. Bölgede bisiklet yolu kuralları ve kullanımına yönelik bilgilendirme afişlerinin ve levhalarının eksikliği.
7. Bisiklet yolu ve çevresinde yenilenebilir enerji sistemlerine dayalı aydınlatmaların eksikliği.
8. Bisiklet yoluna yakın çevrede bisiklet park istasyonlarının eksikliği.
9. Bölgede rekreasyonel bisiklet etkinliklerinin eksikliği.
10. Bölgede bisiklet ekipmanları satışına ve bisiklet tamiratına yönelik istasyonların eksikliği.
11. Bölgeye ulaşılabilirlikte birtakım sıkıntıların yaşanması.
12. Bölgedeki toplu taşıma araçlarında bisiklet taşıma aparatlarının olmaması.

Fırsatlar

1. Bisiklet yolunun bisiklet turizminin bölgedeki gelişimine katkı sağlaması.
2. Bisiklet yolunun bölge imajına olumlu katkı sağlaması.
3. Bisiklet yolu ile gelişen bisiklet turizminin bölge ekonomisini olumlu yönde etkilemesi.
4. Bisiklet turizminin gelişimi ile artan bisiklet kullanımına bağlı olarak bölgede hava kirliliğinin azaltılmasına katkı sağlaması.
5. Bisiklet kullanımındaki artış ile insan sağlığının olumlu yönde etkilenmesi.
6. Bölgede bisiklet kullanımının artırması ile motorlu taşıt yoğunluğunun azalması.
7. Bisiklet turizminin gelişimi ile bölgede alternatif turizm türlerinin gelişimine imkân sağlanması.
8. Bölgede alternatif bisiklet yollarının yapımına fırsat sağlanması.
9. Rekreasyonel ve sportif faaliyetlere yönelik etkinliklerin düzenlenmesine imkân sunması.

Tehditler

1. Bisiklet yolunun güvenlik zafiyetinden kaynaklanabilecek olumsuz imaj.
2. Bisiklet yolu çevresinde artan çevresel kirlilik.
3. Bisiklet yolu ve çevresinde yaşanabilecek doğal afetler.
4. Bisiklet yoluna atılan cam şişe kırıklarının bisiklet sürüşü açısından tehlike arz etmesi.
5. Bisiklet yoluna yakın konumlandırılan levhaların bisiklet kullanıcılarının sağlığını tehdit etmesi.
6. Bisiklet yolu üzerine motorlu araçların park etmesi sebebiyle bisiklet seyahatinin engellenmesi ve bu durumun kazalara yol açma ihtimalinin olması.
7. Bölge halkının gelişen bisiklet turizmine yönelik bilgi eksikliği.
8. Taşıt yolunun yanında yükselen dağdan yola ve bisiklet yoluna kayaların yuvarlanma riski (Bkz. Resim 3)

Resim 3. Samandağ-Arsuz Karayolu ve Bisiklet Yolu

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünyada kitle turizmi hareketlerine alternatif olabilecek turizm türleri konuşulmaya başlandığında sürdürülebilir kalkınmaya dayalı bir gelişim modeline geçiş süreci de başlamıştır. Doğal kaynakların korunması anlayışının yanında devletler daha fazla gelir elde edebilmek için klasik turizm anlayışının dışına çıkarak yeni politikalar oluşturmuştur. Değişen turist profilinin isteklerine cevap verebilmek için alternatiflere yönelim gerçekleşmiştir. Nitekim hem sürdürülebilirliğe uygun hem de değişen turist isteklerine cevap verebilecek turizm türlerinden biri de bisiklet ile yapılan turizm anlayışı olarak ortaya çıkmıştır. Bisiklet turizmi ilk olarak Amerika ve Avrupa'da yayılmaya başlamış ve daha sonra Asya'da da gelişim göstermiştir. Türkiye de bulunduğu konum itibariyle bu gelişimden uzak kalmamış ve ülkenin çeşitli bölgelerinde bisiklet turizminin gelişmesini sağlamak için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan birisi de Hatay'da Samandağ (Çevlik) ile Arsuz (Kale) arasında hizmete açılan bisiklet yoludur.

Araştırma kapsamında yapılan gözlemler ve bölgede bisikletle geziye katılmış ziyaretçilerin görüşleri değerlendirilerek araştırma alanındaki bisiklet yolu ve çevresi rekreasyonel bir faaliyet olan bisiklet turizmi kapsamında ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre hizmete açılan bisiklet yolunun bölge için önemli bir turistik ürün olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bölgenin rekreasyona dayalı alternatif turizm açısından zengin olması, bisiklet turizmini ziyaretçiler için daha çekici bir tercih haline getirmektedir. Kaymaz ve Özşahin (2013) yaptıkları çalışmada, Hatay'ın coğrafi açıdan ekoturizm alanları potansiyelini ele alarak bu bölgenin doğal ve kültürel özellikleri açıdan ekoturizm uygulamaları için uygun olduğunu vurgulamıştır. Ancak bölgedeki temel altyapısal eksiklikler ve olumsuzluklar araştırma alanının rekreasyonel açıdan tam anlamda kullanımının yetersiz olduğu gerçeğini de değiştirmemektedir. Bölge, bisiklet yolu ile bisiklet turizminin gelişimine yönelik ele alındığında "planlama", "güvenlik", "pazarlama",

“ulaşılabilirlik”, “etkinlikler”, “çevre düzenlemesi”, “kirlilik” ve “bisiklet ve yoluna yönelik fiziksel gereksinimler” konularında eksikliklerinin olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan bölgenin farklı rekreasyonel turizm olanaklarına sahip olmasına karşın bu turizm türlerinde de benzer eksikliklerin bulunması nedeniyle bunların gelişiminde de aksaklıklar görülmektedir. Bu durum bölgede yapılan turizm yatırımlarının etkinliğini olumsuz yönde etkileyecek ve bölgesel kalkınmanın istenilen düzeyde gerçekleşememe sorununu ortaya çıkaracaktır. Güreş ve Akgül (2010) yaptıkları çalışmada Hatay bölgesinde birçok rekreasyonel etkinliğin yapılabildiğini, ancak bu faaliyetlere katılımın oldukça az olduğunu ve turizm türlerine yönelik altyapının tam anlamıyla oluşturulması gerektiğini vurgulamışlardır. Güreş ve Akgül (2010)’ün çalışmasının sonuçları bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Nitekim bölge için yapılacak doğru politika ve planlamalarla bölgenin hem bisiklet turizmi hem de bisiklet turizmine entegre olabilecek diğer rekreasyonel faaliyetlerin daha etkin ve doğru bir şekilde kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında Samandağ (Çevlik) ile Arsuz (Kale) bölgelerinde bisiklet turizmi ile diğer rekreasyonel turizm türlerinin bölge açısından daha etkin bir seviyede kullanılabilmesi için ilgili paydaşlara aşağıda yer alan öneriler sunulabilir:

- Bir bölgede sağlıklı bir turizm faaliyetinin devamlılığının sağlanabilmesinin en önemli yollarından birisi doğru planlamaların yapılmasıdır. Hatay’da yüksek alternatif turizm potansiyeline karşın alternatiflerin geliştirilmesine yönelik planlama eksikliğinin olması en önemli problemlerin başında gelmektedir. Nitekim turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olması tüm turistik ürünlerin doğru bir koordinasyonla hizmete sunulması ile gerçekleşmektedir. Ancak bölgede bisiklet turizminin diğer rekreasyonel türler ile entegre bir şekilde değerlendirilebilmesi için sürdürülebilir turizm temelli planlamaların yapılması gerektiği öngörülmektedir. Planlamaların uygulanabilmesi için merkezi ve bölgesel turizm politikalarının belirlenmesi ve devreye alınması gerektiği düşünülmektedir.
- Öncelikli olarak yol ve çevresinin fiziki eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Bunlar; yol ve çevresine bilgilendirici ve uyarıcı işaret ve levhaların yerleştirilmesi, yol aydınlatmalarındaki eksikliklerin tamamlanması, bisiklet park istasyonlarının yapılması, ekipman temini ve bisiklet tamirat hizmeti verebilecek noktaların oluşturulması şeklinde sıralanabilir. Diğer taraftan bisiklet turizmine entegre olabilecek diğer turizm türlerinin de faydasına olacak şekilde bölgede altyapı ve üstyapı düzenlemeleri yapılması gerekmektedir.
- Bisiklet kullanıcılarının yaşayabileceği herhangi bir güvenlik sorununun bölgenin imajını olumsuz etkileyebileceği riski göz önüne alınarak yol boyunca belirli aralıklarda güvenlik kameralarının yerleştirilmesinin ve kolluk kuvvetlerince yol boyunca sık sık devriye atılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Araştırmacılar tarafından yapılan gözlemlerde yol üzerinde kırılmış cam şişe atıklarının olduğu görülmüştür. Bu atıklar yol kullanıcıları açısından tehlike arz etmektedir. Hem bu ve benzeri atıkları hem de yol zemini üzerinde oluşabilecek deformasyonların hızlı bir şekilde tespiti için yolun sürekli denetlenmesi amacıyla ilgili paydaşlarca personel görevlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.
- Turistik bölgelerde turizmin kaynağını tehdit eden en önemli etkenlerden birisi çevresel kirliliktir. Nitekim kirliliğin artışı doğal çevrenin geri dönülemez şekilde tahrip olmasına sebep olabilmektedir. Bu kapsamda bisiklet yolu güzergahına kirliliği azaltıcı ve bertaraf edici uyarı levhalarının yerleştirilmesi ve bu konuda denetimlerin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

- Bölgeye ulaşılabilirliği artırmak ve kolaylaştırmak amacıyla hem Samandağ hem de Arsuz bölgesinde ulaşım yollarının geliştirilmesi gerekmektedir.
- Bölgeye toplu ulaşımı sağlayan hem şehir içi hem de şehirlerarası toplu ulaşım araçlarına bisiklet taşıma aparatlarının eklenmesi bölgeye daha çok rekreasyonel ziyaretçinin gelmesini sağlayacaktır.
- Hem bisiklet yolunun hem de bölgenin diğer turizm çekiciliklerinin etkin bir pazarlama faaliyetine ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda ilgili paydaşlar koordineli bir şekilde ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar yaparak ziyaretçiler açısından bölgenin olumlu ve etkili imajının oluşmasını sağlayabilir.
- Bölgenin ve özellikle de bisiklet yolunun sahip olduğu potansiyelin daha büyük kitlelere tanıtılması amacıyla festival ve yarışma gibi tanıtıcı ve ilgi uyandırıcı etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca ulusal ve uluslararası basın yayın kuruluşlarının da bu etkinliklere davet edilmesi pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin etkinliğini artıracaktır.
- Bir bölgede turizmin geliştirilmesi için yerel halka turizm bilincinin kazandırılması gerekir. Bu doğrultuda bölgede bulunan üniversitelere büyük iş düşmektedir. Hazırlayacakları projelerle yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve turizm faaliyetlerine entegre edilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akoğlan Kozak, M. (2017). *Rekreasyonel liderlik ve turist rehberliği kavram ve kurumlar üzerinden bir analiz*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aşan, K. ve Akoğlan Kozak, M. (2015). Postmodern turist deneyimi ve bisiklet turizmi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6(21), 265-288.
- Ayazlar, R. A. (2015). Flow phenomenon as a tourist experience in paragliding: A qualitative research. *Procedia Economics and Finance*, 26, 792-799.
- Bahçe, A. S. (2009). Kırsal gelişimde kültür (mirası) turizmi modeli. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(11), 1-12.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bammel, G. and Burrus-Bammel, L. L. (1982). *Leisure and human behavior*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown Company Publishers.
- Büyüksalvarcı, A. ve Eren, M. (2019). Hatay turizminin güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine ilişkin turizm işletme yöneticilerinin değerlendirmeleri. *The Journal of Social Science*, 3(5), 350-361.
- Büyüksalvarcı, A., Balı, S. ve Ay, E. (2018). Museum visits in Uşak as cultural purpose recreation activities. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal*, 16, 113-126.
- Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-17.
- Collins-Kreiner, N. and Wall, G. (2007). Evaluating tourism potential: A SWOT analysis of the Western Negev, Israel. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 55(1), 51-63.
- Derman, E. (2018). Serbest zaman aktivitesi olarak doğa yürüyüşüne gençlerin katılım kısıtlarının belirlenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 4(19), 429-434.

- Duran, E., Sevinç, F., and Harman, S. (2018). Cycle tourism as an alternative way of tourism development in Canakkale, Turkey. *Journal of Awareness*, 3(4), 25-34.
- Gazzola, P., Pavione, E., Grechi, D., and Ossola, P. (2018). Cycle tourism as a driver for the sustainable development of little-known or remote territories: the experience of the Apennine regions of Northern Italy. *Sustainability*, 10(6), 1-19.
- Güreş, N. ve Akgül, V. (2010). Niş (Niche) Pazarlama ve Hatay turizmine yönelik niş pazarlama stratejilerinin belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 298-309.
- Heesch, K. C., Sahlqvist, S., and Garrard, J. (2012). Gender differences in recreational and transport cycling: a cross-sectional mixed-methods comparison of cycling patterns, motivators, and constraints. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 9(1), 1-12.
- <http://www.hatay.gov.tr/samandag-cevlik--arsuz-kale-yolu-acildi> [Erişim Tarihi: 14.06.2021].
- İskender, A. (2019). Boş zaman ve rekreasyon ile turizm arasındaki ilişki üzerine akademik bir araştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 22(1), 50-59.
- İstanbullu Dinçer, F., Atsız, O., Kahraman, O. C., ve Çifçi, İ. (2017). Sportif olta balıkçılığının alternatif turizm kapsamında değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39-50.
- Jamieson, D. R. (2015). *The self-propelled voyager: How the cycle revolutionized travel*. Rowman & Littlefield.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. 33. Basım. Ankara: Nobel yayınları.
- Kaymaz, Ç. K. ve Özşahin, E. (2013) Hatay ilinin potansiyel eko turizm alanlarının coğrafi açıdan değerlendirilmesi (Doğu Akdeniz). *II. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*, 161.
- Kraus, R. G. (1998). *Recreation and leisure in modern society*. Fifth Edition. Jones and Bartlett Publishers.
- Kuzu, A. (2013). Veri toplama yöntem ve araçları, Adile Aşkın Kurt (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Lamont, M. (2014). Introduction: cycling and tourism. *Tourism Review International*, 18, 1-7.
- Lee, C. F. (2014). An investigation of factors determining cycling experience and frequency. *Tourism Geographies*, 16(5), 844-862.
- Lumsdon, L. (2000). Transport and tourism: cycle tourism—a model for sustainable development?. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(5), 361-377.
- McCormack, T. (1971). Politics and leisure. *International journal of Comparative Sociology* 12(3): 168-181.
- Mercanoğlu, A. O. ve Şimşek, K. Y. (2021). Rekreasyon ve Çalışan Verimliliği: Nitel Bir Araştırma. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 3(2), 1-16.
- Munusturlar, S. (2016). Boş zaman ve rekreasyon kavramı. M. Akyıldız Munusturlar (Ed.), *Rekreasyon Yönetimi içinde* (2-27). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Neves, J. M. O. and Esperança, J. P. (2011). Bike usage and cycle tourism: the pattern of Portuguese associated bike riders. International Conference on Tourism & Management Studies. Book of proceedings Vol. I – 191-200.

- Nilsson, J. H. (2019). Urban bicycle tourism: Path dependencies and innovation in Greater Copenhagen. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(11), 1648-1662.
- Outdoor Industry Association (2017). The Outdoor Reaction Economy report. https://outdoorindustry.org/wp-content/uploads/2017/04/OIA_RecEconomy_FINAL_Single.pdf [Erişim Tarihi: 17.06.2021].
- Ören, K. ve Yüksel, H. (2012). Geçmişten günümüze çalışma hayatı. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(1), 34-59.
- Özdemir, A. S., Göçer, E. ve Karaküçük, S. (2016). Rekreasyon ve turizm. S. Karaküçük (Ed.). *Rekreasyon Bilimi* (Birinci Baskı) içinde, ss, 317-392.
- Özer, O. (2021). Kayseri Hürmetçi Sazlığının ornito turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 3(1), 37-54.
- Öztürk, Y. (2018). Boş zaman, rekreasyon ve turizm kavramları arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı bir analizi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(2):31-42.
- Paslı, M. M. ve Çelikkanat Paslı, N. (2019). Rekreasyon ve turizm. A. Öztürk vd. (Ed.), *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Kitabı 2* içinde, (6-14), Çizgi kitabevi: Ankara.
- Pigram, J.J. (1983). *Outdoor recreation and resource management*. Beckenham, Kent. Croom Helm Ltd.
- Pratte, J. (2006). Bicycle tourism: on the trail to economic development. *Prairie Perspectives: Geographical Essays*, 9(1), 62-84.
- Ritchie, B. W. (1998). Bicycle tourism in the South Island of New Zealand: planning and management issues. *Tourism Management*, 19(6), 567-582.
- Ritchie, B. W., Tkaczynski, A., and Faulks, P. (2010). Understanding the motivation and travel behavior of cycle tourists using involvement profiles. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27(4), 409-425.
- Różycki, P. and Drygła, D. (2014). Trekking as a phenomenon of tourism in the modern world. *Acta Geoturistica*, vol, 5(1), 24-40.
- Simonsen, P. S., Jørgensen, B., and Robbins, D. (1998). *Cycling tourism* (Vol. 13). Bornholm: Unit of Tourism Research at Research Centre of Bornholm.
- Sunar, H., Gökçe, F., Gökçe, H. ve Şahin, M. (2018). Alternatif turizm türü olarak yamaç paraşütü potansiyeli: Hatay örneği, VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, İskenderun.
- Şengel, Ü., Genç, K., Işkın, M., Ulema, Ş. ve Uzut, İ. (2020). Turizmde "Sosyal Mesafe" mümkün mü? Kamp ve karavan turizmi bağlamında bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 1429-1441.
- Taştan, N. (2020). Her açıdan rekreasyon. C. Taşkın (Ed.), *Rekreasyon paradigması* içinde (1-32). Gazi kitabevi: Ankara.
- Uyrun, A. (2020). Su sporları turizmi, S. Şahin ve S. Meriç (Ed.) *Gelecek turizm trendleri* içinde, Paradigma Akademi, Ankara.
- Wang, H., Li, C., and Zheng, Y. (2015). Space expression of industry status using GIS and SWOT analysis. *Wuhan University Journal of Natural Sciences*, 20(5), 445-454.

Weston, R., Davies, N. J., Lumsdon, L. M., McGrath, P., Peeters, P., Eijgelaar, E., and Piket, P. (2012). *The European Cycle Route Network*, EuroVelo.

Yaşar, O. (2011). Saros Körfezi kıyılarında su altı dalış turizmi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(1), 33-55.

Yerlisu Lapa, T., Köse, E. ve Günbayı, İ. (2018). Türkiye’de yapılan rekreasyon araştırmaları: Sistematik bir derleme. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(2), 87-102.